integræ ea (gestis habitis coram eo cujus est loci ordinatio) vel aliis locis venerabilibus oblata dentur, vel constata cuilibet alii vendantur, quo magis debitum persolvatur. Qui autem acceperit hoc contra hanc observationem, eidem pœnis subjaceat, quæ in rebus immobilibus sunt positæ.

De lucrativorum inscriptionibus.

23. Idem A. DEMOSTHENI Præfecto Prætorio.

SAncimus, res ad venerabiles Ecclesias, vel xenones, vel monasteria, vel orphanotrophia, vel gerontocomia [1] vel ptochotrophia, [vel nosocomia,] vel brephotrophia, vel denique ad aliud tale consortium descendentes ex qualicunque curiali [2] liberalitate, sive inter vivos, sive mortis causa, sive in ultimis voluntatibus habita, a lucrativorum [3] inscriptionibus [4] liberas immunesque esse: lege scilicet, quæ super hujusmodi inscriptionibus posita est, in aliis quidem personis suum robur obtinente: in parte autem Ecclesiastica vel aliarum domuum, quæ hujusmodi piis consortiis deputatæ sunt, vigorem suum, pietatis intuitu, mitigante. Cur enim non faciamus discrimen [5] inter res divinas & humanas? & quare non competens prærogativa cælesti favori conservetur? §. 1. Quam oportet non solum in calibus, quos futurum tempus creaverit, sed etiam in adhuc pendentibus & judiciali termino, vel amicabili compositione necdum [6] sopitis obtinere.

§. 2. Recitata Septimo [7] miliario hujus inclytæ civitatis, in novo Consistorio Palatii Justiniani.

De tempore actionis loco pio competentis, de actionibus ex Legatis, vel fideicommissis.

24. Idem A. JULIANO P. P.

UT inter [8] divinum publicumque jus & privata commoda, competens discretio sit: sancimus, si quis aliquam reliquerit hereditatem, vel legatum, vel fideicommissum, vel donationis titulo aliquid dederit, vel vendiderit, sive sacrosanctis Ecclesiis, sive venerabilibus xenonibus [9], vel ptochotrophiis, vel monasteriis masculorum, vel virginum, vel orphanotrophiis, vel brephotrophiis, vel gerontocomiis, necnon [10] juri civitatum, vel donatorum, vel venditorum, vel relictorum, eis sit longæva exactio [11], nulla temporum solita præscriptione coartanda. † Sed & si in redemptionem captivorum quædam pecuniæ, vel res relictæ, vel legitimo modo donatæ sunt: & earum exactionem longissimam esse censemus. † Et nobis quidem cordi erat, nullis temporum metis hujusmodi actiones circumcludi: sed ne videamur in infinitum hanc extendere, longissimum [12] vitæ hominum tempus eligimus, & non aliter eam actionem finiri concedimus, nisi [13] centum [14] annorum curricula excesserint: tunc enim tantummodo hujuscemodi exactionem evanescere finimus. † Sive itaque memoratis religiosissimis locis vel civitatibus hereditas, sive legatum vel fideicommissum fuerit relictum, sive donatio vel venditio processerit, in quibuscunque rebus mobilibus, vel immobilibus, vel se moventibus, sive pro redemptione captivorum quædam fuerint derelicta, vel donata: sit eorum pene perpetua vindicatio, & ad annos centum (secundum quod jam dictum est) extendatur: nulla alia exceptione temporis inhibenda, sive contra primas personas, sive contra heredes vel successores eorum moveatur. §. 1. In his autem omnibus calibus, non solum personales actiones damus; sed etiam in [15] rem, & hypothecariam, secundum nostræ constitutionis tenorem, quæ legatariis & fideicommissariis hypothecariam donavit: & supradictis omnibus unum tantummodo terminum [16] humanæ vitæ [17] imponimus, id est, centum metas annorum.

§. 2. Hæc autem omnia observari fancimus & in his casibus, qui vel posthea fuerint [nati], vel jam in judicium deducti sunt. D. D. N. JUSTINIANO. P. P. A. COSS. 528. Goth. 48.

De præscriptionibus, in auth. de eccles. tit. §. pro temporalibus autem. col. 9. tit. 14. al. 6. seu Novel. 131. cap. 6.

QUas [18] *actiones alias decennalis, alias vicennalis, alias tricennalis præscriptio excludit: hæ, si loco religioso competant, quadraginta annis excludantur: usucapione triennii, vel quadriennii præscriptione in suo robore durantibus: sola* [19] *Romana ecclesia gaudente centum annorum spatio vel privilegio.*

1 *l.* 19. *supr. h. t.* 2 *Novell.* 131. *c.* 5. *in fin.* 3 Vide *l. un. ff. de impon. lucrat. descript.* Lucrativi tituli sunt, hereditas, legatum, fideicommissum, donatio causa mortis, donatio inter vivos, dos, donatio propter nuptias: non emptio, non permutatio, vide Cujac. *ad d. l. un.* 4 *Descriptionibus.* 5 *l.* 23. *infr. h. t.*
6 *l. 1. in fin. ff. de contrah. judic.* adde *Novell.* 115. *c.* 1. 7 *Novell.* 18. *in fin.* Septimum miliarium palatium, quod fuit in suburbio Constantinopoleos, in quo Justinianus juri dicundo novum consistorium extruxerat: quod & simpliciter *Septimum* dicitur. vide Cujac. *ad. d. l.* 8 Vide *l.* 22. *ff. h. t.* Porro quod Antonius lic dittinguit, jus aliud fiscorum, publicum & privatum, ad *διχοτομίαν* reduci potest: Jus est publicum vel privatum, Publicum aliud sacrum, aliud in magistratibus. vide Cujac. 15. *obs.* 33.
9 *Xenonis* voce non modo peregrinorum hospitia, seu ægrotorum significantur. Imo & quælibet hospitia. Helych. Pollux 3. & 4. 10 Vide quæ scripsi *ad l.* 16. *ff. de verb. sign.* 11 Cur ita? quia recta, sine traditione, dominium rerum emptarum, donatarum, legatarum, transit in Ecclesiam: dummodo tamen adquisitionem admittat. Potest enim Ecclesia ablinere, & renunciare beneficio hujus legis. vide Molin. 1. *consuet.* §. 22. *n.* 133. 12 *l.* 56. *ff. de usufruct. l.* 8. *in fin. ff. de usufructu. legato: Novel.* 9. add. §. 1. *J. h. t.* hinc colligunt nonnulli quemlibet præfiumi centum annis vivere: de qua præsumptione v. Alciat. 1. *præsumpt.* 44. *Jul. hic.* Corpolum *cautela* 118. Contra Decius *in l. ult. infr. de exhibi. D. Accursii, & ibi* Bolin. & Menochius 6. *præsumpt.* 49. ubi plenissime explicat, quamdiu homo vivere præsumatur: dixi ad *l.* 5. *J. solutio matr.* Exterum quando quis præsumatur mortuus, vid. *nat. ad l.* 6. §. 2. *ff. de Senatusc. Silaniano.* 13 *Nov.* 9. quæ ad occidentales Ecclesias pertinet, ut hæc ad orientales, modie limitata est. Huic prædescriptioni centum annorum quadraginta annorum præscriptio subsituta est, per *Novell.* 111. *c.* 1. *& Nov.* 131. *c.* 6. & ita quæ privatis competunt actiones, excluduntur præscriptione annorum 30. quæ Ecclesiis 40. vide Cujac. *l.* 5. *observ.* 5. *& ad Novell.* 111. An hæc correctio etiam pertinet ad legata captivorum redimendorum causa relicta? Theodorus *in Novell.* 111. negat pertinere: movetur, quod id nominatim non est additum in Ecclesiis: verum id quoque abrogatum esse constat. 3. *Basil. s. c.* 3. vide Cujac. *c.* 34. *de præscr.* 14 Eodem jure gaudet Respublica, & civitas. Vide Bart. Bald. & Jasonem, *n.* 10. *hic.* Matth. Affitt. *decis.* 67. Roland. a Valle *de iure ad. quæst.* 74. *n.* 30. A. Gabriel *tit. de præs. Conclus.* 16. Ant. Caulum & hiltoriam cur & qua occasione hæc lex tata sit. Procopium & Suidam narrat Grot. *ibr. ff. ssarf. hic* S. L. Cur centum anni vite hominis longissimum tempus hic constituuntur? Dulcerides commentitiam hanc rationem addert, quod cur hominis ad annos 50. crescat duabus drachmis in singulos annos: a 50. ad centesimum annum totidem drachmis decrescat. Inde fieri, ut annum 100. homo non excedat. Eadem fuit opinio Ægyptiorum relata a Plinio, 11. *c.* 37. Varro 5. *de lingua Latina*, seculum 100. annorum platium, longissime vite in homine esse refert. Inde in Iudis secularibus præco populum ad eosdem ludos vocabat, quos nemo unquam vidisset aut visurus esset. 7. Flin. Festus *in secularem.* Centorinus *de die natali.* Platina *in vita Fabiani.* Trebell. Poll. *in Claudio* dixit 120. annos homini ad vivendum datos: quo loco etiam refert Mosen 120. annis vixisse, idque vite spatium ei a numine constitutum. adde *Genes.* 6. Stafeus Peripateticus annos 124. vite humanæ spatio tribuit, eo abs spatio extra fadium quali vitæ hominet decurrere. Centorinus *de die natali, c.* 14. unde Varro

De prærogativa ecclesiæ Constantinopol. 1. *De jure colonario.* 2. *De magistratu vel œconomo rem ecclesiasticam accipiente.* 3. *De rei ecclesiasticæ locatione vel emphyt.*

25. [20] Imp. JUSTINIANUS.

COnstantinopolitana [21] ecclesia omnium aliarum est caput [22].

§. 1. Jure colonario [23] facta concessio, irrita est in Ecclesiasticis, utpote neque jure cognita. §. 2. Si in actu magistratus Constantinopoleos, per se vel mediam personam a magna ecclesia immobile accepit: id, quod gestum erit, irritum erit & dabit Ecclesiæ æstimationem rei. Similiter & Oeconomus. Si vero & per alium modum persuaserit, aut coëgerit pervenire ad se ecclesiasticam rem: & id, quod gestum fuerit, infirmum sit, & pro illo datum in personam ecclesiæ, restituitur ipsi: & præterea subjicitur pœnæ viginti auri librarum ipse, & ille qui rem dedit, & qui accepit ob eam rem, quod curavit fieri contractum, datum ipsi reddit duplum, & omnia adquiruntur ecclesiæ.

§. 3. Ultra [24] viginti annos res immobilis ecclesiæ ne locator.

§. 4. Solis locupletibus licet, & oportet Ecclesiasticas res in emphyteusim dare propter restitutionem aspectus. Excedi autem non oportet vitam emphyteusim capientis, & [25] duorum deinceps ejus heredum: neque relevari amplius sexta parte servati canonis in tempore traditionis. Si autem lædatur res instante tempore, expellitur, & damnum sarcit. Si vero negligenter versatus fuerit Oeconomus, aut minus idoneis in emphyteusim dederit, ipse agnoscat damnum.

De chartulariis, & œconomis.

26 [26].

CHartularii [27] ecclesiæ magnæ, neque per intermediam personam possunt accipere rem immobilem ipsius per conductionem, aut emphyteusim, aut alium modum. §. 1. Fiunt Chartularii, præeunte libello, & ferente subscriptionem tam Patriarchæ quam Oeconomi.

§. 2. Et si quis ipsorum apparuerit surripuisse, aut transtulisse, aut alias inutilis esse, licet Patriarchæ, & Oeconomis eum expellere de catalogo. §. 3. Fiunt autem ad scrinium Orientis, chartularii, xv. ad Asianæ, xvi. ad Ponti, xv. ad [28] domesticorum, xv. ad Thraciæ, viii. ad Antiochi, vi. ad Calopodii, vi. ad expensarum, x. ad legatorum, ix.

§. 4. Et accipiunt ratione consuetudinum pro emphyteuticis quidem instrumentis, quinquagesimas [29]: pro conductionalibus vero, & cæteris contractibus, centesimam. §. 5. Si vero supra [30] præfatum numerum chartularius fiat, ejicitur, & dat ecclesiæ xv. libras: & qui fecit illum, xx. §. 6. Cum inquisitione diligenti œconomi discutiuntor, sententia Patriarchæ, factam impensam ab emphyteutis, & conductoribus, & administratoribus, unoquoque ex Oeconomis inquirente in sibi commissa administratione: reliquarum vero rationem inquirent ex jussione scripta Patriarchæ, qui rationibus subscribet hoc, *Relegi* [31]: & quod extra hanc observationem discussum fuerit, de domo sua Oeconomi præstabunt. §. 7. Imputatæ autem seu accepto latæ impensæ, & illatarum pecuniarum accipiunt Oeconomi [32] centesimas [33]: qui autem plus accipit, & ministerii chartularii, & sacra dignitate excidit.

§. 8. Incontinenti oportet Oeconomos singulis mensibus, aut ad summum binis, rationes reddere apud arcarios [34]: sin minus periclitabuntur.

Si quis domino nostro Jesu Christo reliquerit, 1. *Aut alicui archangelo vel martyri.*

27. Imp. JUSTINIANUS A. JULIANO P. P.

QUoniam in plerisque nuper testamentis invenimus ejusmodi institutiones, quibus ex asse quis scripserat Dominum [35] nostrum Jesum Christum heredem, non [36] adjiciens oratorium, aut templum ullum, aut ipsum Dominum Jesum Christum ex semisse, vel aliis inæqualibus partibus, alium vero quempiam ex dimidia, vel alia portione jam enim in complura hujusmodi testamenta incidimus) cum videremus multam exinde incertitudinem secundum veteres leges exoriri. Nos hoc etiam emendantes sancimus; si quidem Dominum nostrum Jesum Christum scripsit [37] quis heredem vel ex asse, vel pro parte, manifeste videri ipsius [38] civitatis, vel castelli, vel agri, in quo

12. Hebdomadibus fatalem hominis vitam describit, Plato 81. Solon 70. annos tantum tribuit. Lucr. *de Solone. Ad Sol. 70. ibi epigram. Graium* 3. Vide *l. un. C. de caduc. tollend.* 13 *Nov. Leonis* 3. annos *de legatis.* Goth. Ergo dominium rei civitati, vel Ecclesiæ, aut in redemptionem captivorum legatæ, aut donatæ, ipso jure sine traditione transit. facit *l.* 23. *ff. de rei vindic.* confirmat Jason *hic num.* 4. 5. 7. *cap.* 2. *extr. de consuetud.* Bald. *lib.* 4. *Consil.* 86. Tiraquell. *de privileg. pia causa cap.* 13. 45. 46. & 107. *l.* 1. *& ibi Gloss. Cod. de Donat. quæ sub mod.* adde *l. Titia.* 64. *verb. recta via. ff. de furt.* Anf. 16 Vide *supr. h. t. in princ.*
17 Consule Bartolum *in l. tabularum. 6. si dubitetur. in princ. ff. quemadm. testam. aper.* Cardinalem *in Clem.* 1. *de reb. eccl. non alienand.* de homine autem centum & viginti annorum vide textum *in Auth. de monach.* 9. 1. & adi alia legis capita Ferrandum *explic. lib.* 2. *cap.* 2. & Pileum *quæst.* 133. 18 *C. placuit,* 15. *caus.* 16. *quæst.* 3. *& c. decennii, caus.* 16. *quæst.* 4. *c. nemo, quæst.* 3. *caus.* 16. *& can.* 3. *quæst.* 4. *can.* 5. 6. & 7.
19 *Novella* 9. Goth. An bene hic excipiat Ecclesiam Romanam? vid. Ritterth. *in expos. Nov. part.* 11. *cap.* 1. *n.* 10. *& seqq. & lib.* 4. *cap.* 14. *de differ. jur.* Ant. Adde Balb. *de præscript.* 1. *quæst. princip. quæst.* 1. & Pinell. *ad auth. nisi triennale. C. de bon. matern.* S. L.
20 Epitome interpretе Contio. 21 Imo non Constantinopolitana sed Romana, *l.* 3. *ibi: Reddentes honorem.* 3. *de summa Trinitate.* 22 *Altarum,* id est præter Romanam: *caput,* id est, ordine prima. ex *decret. concil. Constantinopolit. & Chalced. & c. decernimus* 16. *supr.* Vid. Grot. *ibr. ssarf. hic.* S. L. 23 Παροικικὸν δίκαιον. Jus Colonarium & παροικικὸν *de qua lic. Nov.* 7. *Nov. Leo.* 13. est libellaria alia ab emphyteusi. Libellaria venditio fit scriptura interveniente certo pretio, & hoc amplius, certis pensionibus quotannis in annos singulos, & hac plerunque lege, ut fiato conditoque tempore contractus renovetur numerato certo pretio vel arbitrario: Emphyteusis vero non folet renovari, non mutata possessore. Eadem emphyteusis sub lege melioranda præditi dicitur. Libellaria non item. Libellaria, in perpetuum; emphyteusis, ad tempus. In libellaria aliqui interpretes volunt commisso locum esse pœt biennium, fiet in locatione: in emphyteusi post triennium, vide Cuj. 1. *Feud. 2. fal. appo.* 24 Imo ultra permittitur, *dutient. perpetua* 7. *post l.* 14. *J. h. t.* 25 Vide *Nov.* 7. *c.* 3. 26 Epitome interpretе Contio.
27 De quibus dicam *J. tit. de numerar. adluar. & chart.* 28 Εἰς τὸ ἐνοίκιον. Sed Cujac. legit, εἰς τὸ λιγύστη 12. *observ.* 28. 29 Et allo casu centesimas. *J. h. t. & §. 7. J. h. t.* 30 Chartularii supernumerarii esse non debent. 31 Ἀνέγνων: non absimilis subscriptio imperatoria, de qua vide quæ notavi *ad conft. Justini de filiis literarum in africa.* 32 *Lege* Chartularii. 33 De quibus adde §. *J. supr. h. t.*
34 *Arcarii,* qui, dicam ad *titulum de susceptoribus, propositi* 3. *arcarii. infr.* 35 Dii heredes instituti fic apud Gentiles poterant, *l.* 1. §. 5. *ff. ad l. Falc.* non quidem omnes sed certi. vid. Ulpian. 22. §. *deos.* 6. 36 Hinc ratio dubitandi fumitur. Videtur enim incerta institutio, ideoque nulla; certum enim esse debet conditum testantis. v. Ulp. 28. §. 4. 37 Vide *Nov. Emanuelis Comneni, c.* 2. 38 Piam in rem si quid teltator instituerit fieri, non adscripto loco, in ea civitate fiet, in qua teltator domicilium habuerit. *l.* 49. §. 2. *infr. de epifc. & cleric. Nov.* 131. *c.* 9. *l.* 32. *in fin. ff. de cond. & demonstrat.*

consti-

constitutus erat defunctus, Ecclesiam sanctissimam institutam esse heredem, & hereditatem peti debere per [1] Deo amantissimos ejus Oeconomos ex asse, vel pro parte, ex qua heres institutus est: Eodem obtinente & si legatum, vel fideicommissum relictum sit: ut ipsa competant sanctissimis ecclesiis ad hoc quidem, ut ad pauperum [2] alimoniam conferant. §. 1. Si vero unius ex Archangelis meminerit, vel venerandorum Martyrum, nulla facta ædis mentione: (quod quidem etiam novimus a quodam factum, qui ex Illustribus erat, & in omni verborum, & legum doctrina spectatissimus) si [3] quidem aliquis sit in illa civitate, vel vicinia ejus, venerabilis locus in honorem illius reverendissimi Archangeli, vel Martyris constructus, videri ipsum scriptum esse heredem; si vero nullus talis locus est in illa civitate viciniave ejus, tunc venerabilia loca, quæ in Metropoli ejus sunt, videri instituta: & si quidem in ipsa metropoli inventus fuerit, talis aliquis locus, illi proculdubio videri relictam, vel hereditatem, vel legatum, vel fideicommissum: si vero illic nullus talis locus apparet, denuo Ecclesias, quæ in illo loco sunt, capere id debere. Sane sanctissimis [4] Ecclesiis omnes aliæ domus cedunt: nisi constet, defunctum aliud nomen sensisse & voluisse adjicere, & aliud dixisse: nam tale quid accidisse, & nos scimus in cujusdam Pontici testamento, & tunc etiam constitutum fuisse, ut contra [5] scriptum veritas obtineret. §. 2. Si autem testator certum locum non appofuerit, multa [6] autem templa ejusdem tituli aut nominis in illa civitate inventa fuerint, vel ejus vicinia, si quidem in aliquo illorum defunctus frequenter [7] versabatur, & majorem erga illud habebat affectionem [8], illi templo videri legatum relictum, si vero nihil tale invenietur, maxime ei templo ex multis ejusdem nominis videatur relictum legatum, vel hereditas, quod [9] est cæteris indigentius, & magis opis & eleemosynæ egens. Dat. 13. Kal. Novemb. CP. LAMPAD. & ORFST. VV. CC. CONSS. 530.

TIT. III.

DE EPISCOPIS [10], ET CLERICIS [11], ET ORPHANOTROPHIS [12], ET XENODOCHIS [13], ET BREPHOTROPHIS [14], PTOCHOTROPHIS [15], ET ASCETRIIS [16], ET [17] MONACHIS [18], ET PRIVILEGIIS [19] EORUM, ET CASTRENSI PECULIO [20], ET DE REDIMENDIS [21] CAPTIVIS, ET DE NUPTIIS [22] CLERICORUM VETITIS SEU PERMISSIS.

De novis collationibus. De hospitibus.

1. Imperator CONSTANTINUS A. clericis salutem dicit.

JUxta [23] sanctionem [24], quam dudum meruistis, & [25] vos & mancipia [26] vestra nullus novis [27] collationibus obligabit; sed vacatione gaudebitis: Præterea neque [28] hospites [29] fuscipietis [30]. Datum 6. Kalend. Sept. PLACIDO & ROMULO COSS. 343.

De muneribus sordidis, vel a negotiatoribus præstandis. 2. *De muneribus extraordinariis.* 3. *De parangariis.* 4. *De clericis, & eorum uxoribus, liberis, ministeriis.*

2. Imp. CONSTANTINUS [31] A. [& JUL. CÆS.] Felici epiſc.

OMnis [32] a clericis indebitæ conventionis injuria, & iniquæ [33] exactionis repellatur improbitas: nullaque conventio sit contra eos munerum sordidorum: Et cum [34] negotiatores [35] ad aliquam præstationem competentem vocantur, ab his universis istiusmodi strepitus conquiescat. Si quid enim vel parsimonia, vel provisione, vel mercatura [36] (honestati tamen conscia) congesserint; id in usum pauperum atque egentium ministrari oportet: At id quod ex eorundem ergasteriis [37] vel tabernis conquiri potuerit & colligi, collectum id religionis existimet lucrum. §. 1. Verumetiam hominibus [38] eorundem, qui operam in mercimoniis habent, Divi Principis Genitoris mei statuta multimoda observatione caverunt, ut iidem clerici privilegiis pluribus redundarent. §. 2. Itaque extraordinariorum munerum a prædictis necessitas atque omnis molestia conquiescat. §. 3. Ad parangariam [39] quoque præstationem non vocentur [40] nec eorundem facultates atque substantiæ. §. 4. Omnibus clericis hujusmodi prærogativa succurrat, ut [41] & conjugia [42] clericorum ac liberi eorum quoque, [&] ministeria, id est, mares pariter ac fœminæ, eorumque etiam filii [& filiæ] immunes semper ab hujusmodi muneribus perseverent. Datum 9. Idib. Decemb. *Med.* Lecta 5. Kal. Jan. apud acta, CONSTANTIO A. IX. & JULIANO CÆS. II. COSS. 357.

De collectis, exactionibus, angariis, parangariis.

Nova constitutio FRIDERICI Imperatoris de statut. & consuet. contra lib. Eccles. col. 10. §. item nulla. pag. 744.

ITem nulla communitas [43], *vel persona publica, vel privata collectas, vel exactiones, angarias, vel parangarias, Ecclesiis, vel aliis piis locis, aut Ecclesiasticis personis imponere, aut invadere Ecclesiastica bona præsumant: quod si fecerint: & requisiti ab* [44] *Ecclesia vel imperio, emendare contempserint, triplum* [45] *refundant: & nihilominus bona imperiali banno* [46] *subjaceant: quod absque* [47] *satisfactione debita nullatenus remittatur.*

De fiscalibus.

3. Idem A. & Cæs. ad Taurum præf. præt.

DE [48] his clericis, qui prædia [49] possident, fublimis auctoritas tua [50] non solum eos aliena juga [51] nequaquam ttatuet excusare: sed etiam pro his prædiis, quæ ab ipsis possidentur, eosdem ad pensitanda fiscalia [52] perurgeri; Universos namque clericos possessores duntaxat provinciales, pensitationes fiscalium, translationesque [53] faciendas recognoscere jubemus. Data epistola Prid. Kal. Jun. *Med.* CONSTANTIO A. X. & JUL. III. Cæs. CONSS. 360.

De officialibus rationalibus.

4. Idem A. ad Taurum P. P.

OFficiales [54] rationales [55]; si exhibitione cursus seu primipili [56] necessitate neglecta, interversa etiam ratione fiscali, ad clericatus honorem putaverint transeundum, ad priorem conditionem retrahantur. Si vero obnoxii [57] ratiociniis vel necessitatibus non sint: sub notione Judicum, Officiis consentientibus, si probabilis vitæ studium id postulaverit, transferantur, nec cessionem metuant facultatum [58]. Quod si clandestinis artibus putaverint irrependum, duas partes suarum rerum concedant liberis: aut si proles defuerit, propinquis: ex propria subsstantia portionem tertiam sibimet retenturi. Sin vero propinquorum necessitudo defuerit; geminæ portiones Officiis, in quibus militant, relinquantur: portione tantummodo tertia sibi retenta. Dat. 4. Kal. Sept. TAURO & FLOR. COSS. 361.

De curialibus aut officialibus. De Monachis.

In AUTHENT. de sanctis Episcop. sed neque curialem. col. 9. tit. 6. al. tit. ult. seu Novell. 123. cap. 15.

SEd [59] *neque curialem aut officialem, clericum fieri permittimus: ne ex hoc venerabili clero fiat injuria* [60]. † *Si vero tales personæ in clero constituuntur, tanquam nec ad ordinationem pertractæ, propriæ fortunæ vestituantur; nisi monasticam forsitan vitam aliquis eorum non minus quindecim impleverit; tales enim ordinari præcipimus, quarta propriæ subsstantiæ sibi retenta, reliquis partibus curiæ & fisco vindicandis, si in clero constituti monasticam & decentem vitam impleverint.*

§. 1. *Sed si post Clericatus honorem aliquis eorum uxorem, aut concubinam acceperit, propriæ fortunæ reddatur, licet tali Ecclesiastico gradu teneba tur, in quo quis constitutus uxorem ducere non prohibetur. Idem est & in omnibus aliis monachis, licet nudli fortunæ prius subjecti fuerint. Et generaliter quicunque in quolibet Ecclesiastico gradu constitutus, ad secularem* [61] *vitam redierit, honore nudatus, curiali fortunæ propriæ civitatis reddatur.*

Si quis sacratissimam virginem rapuerit, vel attentaverit.

5. Imp. JOVINIAN. [62] A. Secundo Præfecto Prætorio.

SI quis non dicam rapere, sed attentare [63] tantum jungendi causa matrimonii sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.

1 Œconomis competit actio ad petendā legata Ecclesiæ facta: œconomis respondent Ecclesiarum quæstores, provisores & matricularii, Galli *magnifiers.* 2 Res enim Ecclesiæ ad pauperes, ea ad divites pertinent. *caus.* 16. *quæst.* 1. *can. ult.* 3 Ex hoc loco & sequentibus nota legatum *D.* puta *Paulo*, deberi hoc ordine: Primum parochiali, dein urbano potius qu m extraneo, aut vicaneo, tum metropolitano. His deficientibus, ecclesiis urbanis alteriusque ordinis: & ita deficiu certi templi, nunquam deficit tale legatum. adde *l.* 20. *J. de epifc. & cleric.* 4 Nota sententiam. 5 Adde *l.* 4. *J. de testamentis.* 6 Ambiguitas collenda quantum fieri potest, ut actus fir in tuto. vide *l.* 222. *ff. de verb. obligat.* 7 Cur ita? Ea quæ sunt consuetudinis & moris, confideari oportet *l.* 31. §. 20. *ff. de adilitio edict. l.* 50. *in fin. ff. de legat.* 1. 8 Ex frequenti conversitione major affectio colligitur *l.* 4. *J. de cast. pecul.* 9 In dubio favendum pauperiori, *Nov.* 131. *c.* 9. *in fin. l.* 49. §. 5. *J. tit. prox.* 10 *L.* 16. *C. Theod.* 2. *Nov.* 123. Episcopi, primicerii presbyterorum, apices & principes omnium, Optato. adde *l.* 6. *J. tit. prox.* iisdem *sacerdotes* dicuntur 3. *Eccl.* 1. *& l.* 7. *l.* 18. *J. h. t.* Goth. Nomen Episcopi est nomen sollicitudinis & curæ: Ἐπισκοπὴ enim est speculari vel intenere. Episcopi sunt speculatores morum & religionis populorum. *cap.* 1. *distinct.* 21. Ant. 11 *Synopsis Basilicon* 3. *c.* 1. *Nov.* 123. *cap.* 19. Clerici dicuntur, qui divino cultui ministeria religionis impendunt, *l.* 2. *C. Th. de epifc.* que lex exstat apud Eusebium *lib.* 10. Hujusmodi sunt presbyteri, diaconi utriusque ordinis, subdiaconi, archidiaconi, lectores divine scripturæ, exorcistæ, obliarii, psaltæ: & Hermiæ *lib.* 5. ὑποθέσεις, i. e. monitores vel potius interpretes, ut apud Nicetam, qui omnes etiam ministri divinæ legis in constitutionibus dicuntur: ab iis separantur juvenes, seu scolythi. vide *l.* 6. *J. h. t.* Parabolani, vide Cujac. *Nov.* 3. Qui nullum habent clericorum ἀξίωμα, plebei appellantur, & laici, *Lays.* Tertullianus *lib. de exhortat. ad castitatem.* Differentiam, inquit, inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas.
12 Orphanotrophia, Xenodochia, *ptochotria, & brephotria*, & male: nec etiam hic agitur de rebus (de quibus dictum est titulo superiori) sed de personis. Qui sint *orphanotrophi*, vide *l.* 32. *J. h. t.* 13 *Xenodochi*, qui advenas excipiunt, *l.* 49. §. 3. *J. h. t.*
14 *Brephotrophi*, qui infantes recentesque a partu expositos, aut carentes parentibus natos alebant, *l.* 19. *l.* 22. §. *tit. prox. Eo jure trouvez.* Plurima in eum finem Lutetiæ loca constituta funt xenodochia. 15 *Ptochotrophi d. l.* 19. *l.* 22. qui pauperes alunt.
16 *Ascetria*, persone devote sacris meditationibus: quod institutum Majorianus *Nov. de sanctim. & viduis* vocat philosophiam: vocatur a Nazianzeno & Hermia μακαρία φιλοσοφία. vide Cujac. *hic.* 17 Monachi alii sunt ab afcetriis, ut alterorum aliud a monasterio *l.* 54. *J. h. t.* 18 De quibus vide *l.* 26. *J. de decurionibus,* 19 *l.* 33. §. 7. *J. h. t.* 20 *l.* 20. *l.* 50. *J. h. t. Novell.* 123. *cap.* 19. 21 *l.* 28. *l.* 46. §. 1. *J. h. t.* 22 *l.* 2. §. 4. *l.* 19. *J. h. t.* 23 *l.* 7. *C. Theod. h. t. Synopsis Basilicon*, 54. *tit.* 2. *ex lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 5. 24 *l.* 5. *J. tit. prox.* 25 Clerici & eorum mancipia novis collationibus ne graventur: fed nec metata præbent. 26 Id eft, familia, de qua vide *hic* Baldi. 27 *l.* 6. *quæst. i. can. generaliter.* 20. §. *novarum*, id eft, extraordinarias, *l.* 3. §. 2. *J. h. t.* 28 Μὴ ἐστιάτωρ ἐκδέχεσθαι, *Synopsis ibid.* 29 *cap. I. in fin. extra. de jure immunit.* 30 Id non fervatur in Gallia. Bingnion *ad articulos libr. Ecclesiæ* 3. *Ludovici* 1. *c.* 13. Cujac. 5. *obf.* 25. *l.* 1. *ff. ad leg. Corn. de Sicar.* Goth. Non punitur conatus, nifi in crimine læsæ majestatis. Barbat. *vol.* 2. *consil.* 23. *num.* 17. Farinac. *prax. criminal. quæst.* 17. *num.* 49. *& quæst.* 30. *num.* 31. *& quæst.* 28. *n.* 2. Elt tamen Canonistæ hæc lex *can.* 6. *de fornicatio*, *quæst.* 1. Ant.

Dat. 11. Kalend. Mart. GRATIANO [1] A. IV. & MEROBAUDE CONSS. 377.

De muneribus personalibus.

6. Imppp. VALENTINIANUS, VALENS & GRATIANUS AAA. ad Cataphronium.

PResbyteros [2], diaconos [3], subdiaconos [4], atque exorcistas [5], & lectores [6], ostiarios [7], [& acolythos [8]] etiam personalium [9] munerum [10] expertes esse præcipimus. Dat. 3. Non. Mart. GRATIANO A. IV. & MEROBAUDE CONSS. 377.

De testimonio dicendo.

Pars actorum habitorum in consistorio apud Imperatores Gratianum, Valentinianum, & Theodosium, consulatu Syagrii, & Eucherii virorum clarissimorum, die III. *Kal. Januar. Constantinopoli in Consistorio.*

7. Imp. THEODOSIUS dixit.

NEc [11] honore [12], nec legibus Episcopus [13] ad testimonium [14] [dicendum] flagitetur. † *Item dixit*, Episcopum ad testimonium dicendum admitti non decet: nam & persona oneratur [15], & dignitas sacerdotis [16] exempta confunditur.

In AUTHENT. de sanctis Episcop. §. nulli vero judicum. col. 9. tit. 6. al. tit. ult. seu Novell. 123. cap. 7.

S*Ed judex mittat ad eos quosdam de suis ministris, ut propositis* [17] *sacrosanctis evangeliis secundum quod decet sacerdotes, dicant ea quæ noverint, (non tamen jurent)* [18].

Presbyteri occasione testimonii non torquentur, puniuntur tamen, si falsum dixerint.

8. Idem A. Paulino Præfecto Augustali.

PResbyteri [19] citra injuriam quæstionis [20] testimonium dicant: ita tamen, ut falsa non simulent. Cæteri vero clerici [21] qui [22] eum deinde gradum, vel ordinem sequuntur; si ad testimonium dicendum petiti [23] fuerint, prout leges præcipiunt, audiantur: [ut] salva tamen sit litigatoribus falsi [24] actio, si forte presbyteri, qui suo [25] nomine superioris loci testimonium dicere citra aliquam corporalem injuriam sunt præcepti, hoc ipso, quod nihil metuant, vera suppresserint: Multo magis [26] enim pœna digni sunt, quibus cum plurimum honoris per nostram justionem delatum est, occulto inveniuntur in crimine. Dat. 8. Kal. Aug. ARCAD. A. & BAUTONE CONSS. 385.

In AUTHENT. de sanctiss. Episcop. §. reverendissimis, col. 9. tit. 6. al. tit. ult. seu Novell. 123. cap. 20.

P*Resbyteri seu diaconi, si falsum testimonium perhibuisse convincantur, si quidem in causa pecuniaria, a divino ministerio dimittuntur per tres annos separati, monasteriis pro tormentis tradantur: sed* [27] *si in criminali, clericatus honore nudati, legitimis pœnis afficiendi sunt: Cæteri vero clerici, communi jure ab officio Ecclesiastico repulsi, sine delectu causæ verberibus coërceantur.*

De ætate Diaconissæ.

9. Imppp. VALENTINIANUS, THEODOS. & ARCAD. AAA. Tatiano P. P.

NUlla [28], nisi emensis quinquaginta [29] annis, secundum præceptum Apostoli, ad diaconissarum consortium transferatur. Dat. 11. Kalend. Jul. *Mediolani*, VALENTINIANO A. IV. & NEOTHERIO CONSS. 390.

De ætate presbyteri, diaconi, subdiaconi, episcopi.

In AUTHENT. de sanct. Episc. §. Presbyterum, col. 9. tit. 6. al. tit. ult. seu Novell. 123. cap. 13.

P*Resbyterum minorem* [30] *xxxv. annis fieri non permittimus: sed neque diaconum, vel subdiaconum minorem xxv. annis: neque lectorem minorem annis xviii. Item episcopum, minorem annis xxxv. ordinari prohibemus.*

De ætate diaconissæ, & ea quæ pervenit ad secundas nuptias.

In AUTHENT. de sanct. Episc. §. diaconissam vero, coll. 9. tit. 6. al. tit. ult. seu Novell. 123. cap. 13.

D*iaconissam in sancta Ecclesia non ordinari præcipimus, quæ minor sit annis quadraginta* [31], *aut si ad secundas* [32] *pervenerit nuptias.*

De injuria facta sacerdotibus, & ministris, vel ipsi sacro cultui, locoque.

10. Imperatores ARCADIUS & HONORIUS, AA. Theodoro P. P.

SI [33] quis in hoc genus sacrilegii prorumperit, ut in Ecclesias catholicas [34] irruens [35], sacerdotibus [36], & ministris vel ipsi cultui [37], locoque [38], aliquid importet injuriæ, quod geritur, a provinciæ rectoribus animadvertatur [39]: atque ita provinciæ moderator, sacerdotum & catholicæ Ecclesiæ ministrorum, loci quoque ipsius, & divini [40] cultus injuriam capitali in convictos, seu [41] confessos reos sententia noverit vindicandam: nec expectet, ut Episcopus [42] injuriæ propriæ ultionem depoſcat, cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. Sitque cunctis [43] laudabile, factas atroces sacerdotibus, aut ministris injurias, veluti [44] crimen publicum persequi, ac de talibus reis ultionem mereri. Quod si multitudo violenta a civilis apparitoris [45] executione & adminiculo ordinum [vel ordinatorum] posſessorumve non poterit flagitari, quod se armis aut locorum difficultate tueatur: Præsides provinciarum etiam militari [46] auxilio per publicas litteras appetito, competentem vindictam tali excessui imponere non morentur. Dat. 7. Kal. Maji, *Mediolani*, HONORIO III. & EUTYCHIANO CONSS. 398.

De injuria, ut supra. De litaniis.

In AUTHENT. de sanct. Episc. §. si quis cum sacra. col. 9. tit. 6. al. tit. ult. seu Novell. 123. cap. 31.

S*Ed novo jure pro tali injuria verberatur, aut in exilium mittitur. Sed si sacra* [47] *ministeria turbaverit, vel celebrare prohibuerit, capite* [48] *puniatur. Idem est, & in litaniis* [49]: *nam pro injuria verberatus exilio traditur: si eas concusserit, capite plectatur. Laicis* [50] *facere litanias interdicimus sine clericis: quæ sine orationibus & cruce fieri non debent.*

Unde & quot clerici eligendi.

11. Iidem AA. Eutychiano P. P.

IN [51] Ecclesiis [52], quæ in possessionibus (ut fieri adsolet) diversorum, vicis etiam vel quibuslibet locis sunt constitutæ, Clerici non [53] ex alia possessione, vel vico; sed ex eo, ubi Ecclesiam esse constiterit, ordinentur [54]: ut propriæ capitationis onus ac farcinam recognoscant. Ita ut pro magnitudine, vel celebritate uniuscujusque vici, Ecclesiis certus [55], judicio Episcopi, clericorum numerus ordinetur. Dat. 3. Kal. Aug. *Minizo.* HONOR. A. IV. & EUTYCHIANO CONSS. 398.

De curialibus.

12. Iidem AA. Eutychiano P. P.

SI [56] quis curialis [57], clericus fuerit ordinatus, nec statim, conventione præmissa, pristinæ conditioni reddatur, is vigore & solertia judi-

1 Reponendum *Joviniano & Varroniano Coss.* ut habetur quoque in Cod. Theod. item addendus locus, unde hæc lex data *Antiochiæ.* ut eodem Cod. Theod. continetur, & habent quoque manuscripti nonnulli. 2 De quibus dicam ad *l.* 8. *l. h. t.*
3 *l.* 24. *C. Theod. de episcop. de Diaconis.* vide Duaren. 1. *de sacr. Eccles. ministr.* 12.
4 *De subdiaconis.* vide Duar. 1. *de sacr. Eccles. ministr.* 12. 5 *De Exorcistis.* de quibus vide Duar. *ibid.*
6 *Lectores*, de quibus vide Duar. *ibid.* 7 *Ostiarii* Ecclesiæ, de quibus vide Duaren. *d. loc.* Porro hujus loci hæc sententia est; Omnis clericus ad ipsos usque ostiarios, a personalibus muneribus excusatur. *Synopf. Basilicum.* §4. tit. 7. & *lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 5.
8 *Acolythi* qui & juvenes, *l.* 10. *C. Theod. h. t.* Corrupte hic junguntur clerici, ut qui ex eorum numero non sint, *l.* 24. *C. Theod. ibid.* cereos & funalia deferebant: vetantur cereum tingere ab heredibus defunctorum, *Novell.* 59. De acolythis plura vide apud Duaren. 1. *de sacris* 14. 9 *l.* 8. *C. Theod. de fide testium lib.* 11. 10 *l.* 12. *infr. h. t.* 3. *Eccleg. l.* cap. 1. 11 *l.* 1. *C. Theod. de fide testium lib.* 11. In Gallia Episcopi etiam testimonium ferre, sicuti laici cogantur: non tamen jurant tactis Evangeliis, sed posita ad pectus manu. Fieri etiam possunt periuri, vide Rebuffum in *proem. conſt. gloſſ.* 5. *num.* 27. 12 Hoc falso additum ab Irnerio notat Contius. 13 Id est, nec volens, nec invitus, sed domum mittitur, ut fit in *l.* 2. §. 1. *J. de jurej. prop. edictum.* 14 Hoc specimen. Nam reliqui cogi possunt, *l.* 7. *J. de testibus.* 15 Dehonoratur, *C. Theod. de fide testium, tit.* 11. 16 Id est, Episcopi, cui sacerdotis nomen ſapius tribuitur, *l.* 18. *J. h. t.* interdum clericis & omnibus Christianis, Tertull. *de exhortatione ad castitatem*: Nonne & laici *sacerdotes* sumus? Scriptum est enim, Christus sacerdotes nos Deo & patri fecit. vide Cujac. *hic.* 17 Hoc non ita servatur in Gallia, ut 3. dixi.
18 Hoc falso additum ab Irnerio existimat Contius: qui sola, inquit, propositione evangeliorum intelliguntur jurare. *I. rem non novam J. de judic.* Mod. 19 Vide apud hanc legem omnino Joannem Aurpachum *lib.* 1. *ſing. alleg. cap.* 44. Mod. *l.* 10. *C. Theod. de fide teſtium lib.* 11. apud Har. *l. tit.* 6. §. 16. *ἱερεῖς γὰρ οἱ περὶ τὰ θεῖα λειτουργίαν ἀσχολούμενοι*, sacerdotes & omnes deinque divino ministerio addicti inviti testimonium non dicunt, *οἱ δὲ ἀρχιερεῖς*, Episcopi vero neque sponte neque inviti: fi tamen opus fit eorum testimonio, propositis sacris Evangeliis domi interrogantur. *Goth.* Quod in propriis aedibus, non in foro Secularibus dicit debet: Salicet. *hic.* Farin. *de teſtib. qu.* 6. *n.* 544. *ad* 573. Mascard. *de probat. Conclus.* 1388. vid. *cap.* 36. *conſ.* 11. *quæſt.* 3. *can.* 20 Presbyteri, ratione testimonii, torqueri non debent, 11. *C. Theod.* 39. *l.* 10.
21 Clerici torqueri possunt. 22 Presbyteros superiorem inter clericos locum obtinere hinc colligit: Apostolorum vice sunt, ut legimus in *διατ. αποστ.* eorundem: eisque non minus quam episcopis incumbit jus annunciandi verbi, *συμβολοι τῆ ἐπισκοπῆ καὶ τῆς ἐκκλησίας εἰσὶν*: & Paulo *κοινωνὸς ἐν λογῳ καὶ διδασκαλίᾳ*, episcopis prox. 1. *Pet.* 5. *verſ.* 1. *Paulus ad presbyteros Ephesios, Act.* 20. *verſ.* 17. 28. *Vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos ad regendam Ecclesiam Dei: & Epiſt. ad Tit.* 1. 4. 5. *Reliqui te Crete, ut ordinatim conſtituas presbyteros &c.* Oportet enim episcopum inculpatum esse. Presbyteri orabant pro infirmis, ab eis accersebantur, ungebant eos oleo, *Jac.* 5. *v.* 14. Adversus eos accusatio non facile admittebatur, *Paul.* 1. *ad Tim.* 5. *v.* 17. 19. Duarenus existimat Cardinales olim fuisse presbyteros, non quosvis, sed qui in majore Ecclesia, quam cathedralem dicimus, rem divinam cum episcopo sic faciebant, 1. *de sacris* 13.
23 Produci, citari, moniti. 24 Presbyteri falsi teneri possunt. 25 Sub nomine. *C. Theod.* sub nomine superioris loci testimonium dicere citra corporalem injuriam est, præterea & honore dignitatis, ac muneris sacerdotis cogi testimonium dicere: citra injuriam quæstionis & tormentorum. 26 Quo quisque honoratior, eo gravius punitur, si deliquit. Imo mitius, *l.* 28. *in fin. ff. de pan.* 27 Nota pœnam presbyteri, vel diaconi falsum dicentis. 28 Pars prima *l.* 27. *C. Theod. de epiſcop. lib.* 16.
29 Paul. ſexaginta, *d. l.* 27. ut & *epiſt.* 1. *ad Tim.* 5. *verſ.* 9. quinquaginta, *ut hic.* 30 *Novell.* 6. *cap.* 6. *Chalcedonenſis Synodus c.* 15. *Sexta Synodus in Trullo, c.* 14. hodie quadraginta, *Nov.* 123. *c.* 13. & hic utraque difcedit a præcepto Apoſtoli. 30 Hodie id non observatur: potest enim quis admitti ad subdiaconatum anno 18. ad diaconatum anno 20.

cantium, ad pristinam sortem, veluti manu injecta, mox revocetur [1]: Clericis enim ulterius legem [2] prodesse non patimur: quæ, cessione [3] patrimonii subsecuta, decuriones clericos esse non vetabat. Datum 6. Kalend. Aug. *Minizo.* HON. A. IIII. & EUTYCHIAN. COSS. 398.

De privilegiis Ecclesiæ.

13. Iidem AA. Fidiano [4] Vicario.

SI [5] venerabilis Ecclesiæ privilegia [6] cujusquam fuerint, vel temeritate violata [7], vel dissimulatione neglecta, commissum [hoc] quinque librarum auri condemnatione plectetur. Datum 7. Kalend. Jul. *Brixiæ*, THEODORO V. C. COSS. 399.

De excommunicatis.

Nova constitutio Friderici de statu & consuet. contra lib. Eccl. §. item quæcunque, coll. x.

I*tem quæcunque communitas* [8] *vel persona, quæ annum in excommunicatione propter libertatem Ecclesiæ fractam & violatam perseveraverit, ipso jure imperiali banno subjaceat: a quo nullatenus extrabatur: nisi* [9] *prius ab Ecclesia beneficio absolutionis obtento.*

De episcopo exauctorato.

14. Iidem AA. Hadriano P. P.

QUicumque [10], residentibus [11] Sacerdotibus, fuerit episcopali loco, vel nomine detrusus [12], si aliquid contra custodiam vel quietem [13] publicam moliri fuerit deprehensus, rursusque [14] petere sacerdotium, a quo videtur expulsus, procul ab ea urbe, quam conturbaverit, centum millibus vitam agat: nec nostra adeat secreta, nec impetrare rescripta speret, sed etiam impetratis careat: defensoribus [15] etiam eorum [nostram] indignationem subituris. Datum Prid. Non. Febr. *Raven.* STILICHONE & AURELIANO CONSS. 400.

In AUTHENT. de sanct. Epiſc. §. si quis autem Episcop. coll. 9. tit. 9. al. tit. ult. seu Novell. 123. cap. 11.

S*I quis episcopus sacerdotio pulsus, præsumpserit ingredi civitatem, ex qua pulsus est, relinquens locum, in quo degere jussus est, jubemus hunc monasterio in alia regione constituto tradi: ut, quæ in sacerdotio deliquit, in monasterio degens corrigat.*

De illicitis conventiculis.

15. Iidem AA. Studio P. U.

COnventicula [16] illicita [17] etiam [18] extra Ecclesiam in privatis ædibus celebrari prohibemus, proscriptionis [19] domus periculo imminente, si dominus ejus in ea clericos nova ac tumultuosa [20] conventicula extra Ecclesiam celebrantes fuscepserit. Dat. 4. Kal. Sept. CP. HONORIO A. VI. & ARISTÆNETO CONSS. 404.

De censibus.

16. Impp. HONOR. & THEODOS. AA. Anthemio PP.

QUisquis censibus [21] fuerit adnotatus, invito agri domino temperet ab omni Clericatu: adeo, ut etiamsi in [22] eo vico, in quo nosciturmansitare, clericatus fuerit, sub hac lege religiosum adsumat facerdotium; ut & capitationis farcinam per ipsum dominum agnoscere compellatur, & in ruralibus obsequiis, quo maluerit, subrogato [23] utatur: ea scilicet immunitate indulta, quæ certæ capitationis venerandis Ecclesiis relaxatur: nullo contra hanc legem unquam valituro rescripto. Dat. ** HONORIO A. VIII. & THEOD. A. III. CONSS. 409.

De publicis actionibus, vel ad curiam pertinentibus & publicis spectaculis. 1. *De Parabolanis.*

17. Iidem AA. Maximo [24] P. P.

PLacet [25] nostræ clementiæ, ut nihil commune Clerici cum publicis actionibus [26], vel ad curiam pertinentibus [cujus corpori non sunt annexi,] habeant. §. 1. Præterea his qui Parabolani [27] vocantur, neque ad quodlibet publicum spectaculum [28], neque ad curiæ locum, neque ad judicium accedendi licentiam permittimus: nisi forte singuli, ob causas proprias & necessitates judicem adierint, aliquem pulsantes lite, vel ab alio ipsi pulsati, vel [in communes totius corporis causas] syndico ordinato: Sub ea definitione, ut, si quis eorum hæc violaverit, & brevibus [29] parabolanis eximatur, & competenti supplicio subjugetur, nec unquam ad eandem sollicitudinem revertatur. Datum 3. Kalend. Octob. CP. THEOD. A. VII. & PALLADIO CONSS. 416.

De ludis & spectaculis.

In AUTHENT. de sanct. Epiſc. §. Interdicimus. col. 9. tit. 6. al. tit. ult. seu Novell. 123. cap. 10.

I*Nterdicimus sanctissimis Episcopis, & presbyteris, diaconis, & subdiaconis, & lectoribus, & omnibus aliis cujuslibet ordinis venerabilis collegii aut schematis constitutis, ad* [30] *tabulas ludere, aut aliis ludentibus participes esse, aut inspectores fieri, aut ad quodlibet spectaculum spectandi* [31] *gratia venire.* † *Si quis autem ex his in hoc deliquerit, jubemus, hunc tribus annis a venerabili ministerio prohiberi, & in monasterium redigi: sed in medio tempore si se pœnitentem ostenderit, liceat sacerdoti sub quo constitutus est, tempus minuere, & hunc priori rursus ministerio reddere.*

De parabolanis.

18. Iidem AA. Monaxio P. P.

P*arabolanos* [32] qui ad curanda debilium ægra corpora deputantur [33] sexcentos constitui præcipimus: ita [33] ut per [34] arbitrium viri reverendissimi Antistitis Alexandrinæ [35] urbis de his qui antea fuerant, & qui pro consuetudine curandi gerunt experientiam, sexcenti parabolani ad hujusmodi sollicitudinem eligantur: exceptis videlicet honoratis, & curialibus. † Si quis autem ex his naturali forte fuerit adsumptus, alter in ejus locum pro voluntate ejusdem [36] sacerdotis (exceptis honoratis & curialibus) subrogetur, ita ut hi sexcenti [37] viri reverendissimi Sacerdotis præceptis ac dispositionibus obsecundent, & sub ejus cura consistant: reliquis, quæ dudum latæ legis forma complectitur, super his parabolanis, vel de spectaculis, vel de judiciis, cæterisque (sicut jam [38] statutum est) custodiendis. Dat. 3. Non. Febr. CP. HONORIO XII. & THEOD. X. AA. CONSS. 418.

Quæ mulieres cum clericis habitare possint.

19. Iidem AA. Palladio P. Urb.

EUm [39], qui probabilem [40] seculo disciplinam agit, decolorari [41] consortio [42] sororiæ [43] appellationis non decet [44]: Quicunque igitur cujuscunque gradus facerdotio fulciuntur, vel clericatus honore censentur, extranearum [45] sibi mulierum interdicta consortia cognoscant, hac tantum eis facultate concessa, ut matres, filias, atque germanas [46] intra domorum suarum sepia contineant: in his enim nihil sævi criminis existimari [47] fœdus naturale permittit. Illas etiam non relinqui castitatis hortatur affectio, quæ ante [48] facerdotium maritorum, legitimum meruere conjugium: neque enim clericis incompetenter adjunctæ sunt, quæ [49] dignos facerdotio viros sua conversatione fecerunt. Dat. 8. Idib. Maji, *Raven.* DN. THEOD. A. IX. & CONSTANTIO V. C. CONSS. 420.

In AUTHENT. de Nupt. §. sed & si quis inter. col. 4. tit. 1. seu Novell. 22. cap. 42.

M*ulto magis* [50] *ergo cessant eorum conjugia: soli enim cantores lectoresque nuptias contrahere permittuntur: aliis autem omnibus penitus interdicimus. Verumtamen si & ipsi ad secundas pervenerint nuptias, nequaquam ad sacerdotii culmen ascendant.*

1 *l.* 53. §. 1. *J. h. t.* adde *l.* 16. *J. de decur.* 2 *l.* 56. & 104. *C. Theod. de decur. lib.* 12. 3 *l.* 1. §. *J. qui bonis cedere.* 4 Sapidano, ut *C. Theod. Theod. h. t.* 5 *l.* 34. *C. h. t.* 6 *l.* 22. *J. h. t.* 7 Pœna violantis privilegia Ecclesiæ 15. *C. Theod.* 2. *l.* 54. 8 Communitas excommunicari potest. 9 Bannum remitti potest.
10 *l.* 35. *C. Th. h. t.* 11 *l.* 16. *C. Theod. l.* 55. id est, in Synodo. 12 *Nov.* 123. *c.* 11. *in fin.* 13 Magistratus officium est seditiosos ministros Ecclesiæ increpare: sic Constantinus totam aliquando Tyri synodum non dubitavit reprehendere, quod Athanasio injuriam fecisset: imo castigare, Socrates 1. *hiſtoria.* Sozomenus 1. idem Nicomediensibus eiqne minantibus minatus fuit, quid turbarent aut moverent? 14 Episcopatu repulsus, sacerdotium rursus petere non potest; Hic locus etiam ostendit, eosdem olim fuisse episcopos & sacerdotes: adde *distinct.* 50. 15 Improbus a nulla defensio prælanda. 16 Pars interpolata *legis* 37. *C. Th. de epiſcopis, l.* 5. *J. de hæreticis & Manich.* conventiculus illicitus, Cujac. 2. *Feud.* 53. §. 1. *verſ. conventicula.* Baldus legit *conventiculum*, quem vide *hic*, explicantem varias (per singulos locos) argumentandi species, ut Topicorum loco juris studiosis esse possint. 17 Quid licita? potestne facrum epulum extra Ecclesiam celebrari? Vide *Novellam Leonis* 14. 18 Ut nullus omnino locus hæreticis pateat, vide *l.* 3. *J. de hæreticis & Manich.* est enim hæc vox *etiam* implicativa. 19 Publicatur domus, in qua fiunt illiciti conventus.
20 *d. l.* 37. *C. Th.* 21 *V. l.* 37. *J. h. t.* 22 *Nov.* 123. *c.* 17. *in fin.*
23 Subditurus. *l.* 21. *J. h. t.* 24 Monaxio. *C. Theod.* 25 Pars legis 42. *C. Theod. h. t.* adde *Novell. Leonis* 86. 26 Clerici non possunt esse advocati, aut procuratores, adde *l.* 26. *l.* 41. *in fin. J. h. t. Nov.* 123. *c.* 6. adde *distinct.* 88. 27 De quibus, v. 18. *J. h. t.* 28 16. *C. Th.* 2. *l.* 42. *Novell.* 123. *c.* 6. Lactantius, *in Epit. c.* 6. gladiatorum ludicribus non minus cruore perfundetur qui spectat, quam ille qui facit &c. 29 *Al.* brevibus parabolani, *d. l.* 42. *C. Theod. h. t.* Brevis, hic, matricula est, in qua parabolani inscripti. 30 Ταβλίαις vide *l.* 34. *J. de epiſcop. aud.* 31 Dixi *ad l.* 17. *J. h. t.* adde *l.* 17. *J. h. t.* qui & parabolarii Julio Firmico: paraboli Socrati: parabolani 16. *C. Theod.* 2. *l.* 42. 43. utque inibi notatum est in margine, Parabalani. Caterum, ita dicti, quasi de conjicium in magna periculo, propter frequentem ægrotorum contactum. v. Cujac. *ad Nov.* 3. Sunt enim Græcis παράβολα summis periculis objecta, *Canon.* 2. *c.* 10. *num.* 5. Turneb. *adverſ.* 13. Alciat. 4. *diſp.* 9. Goth. Parabolanos Accurrius vult esse medicos, quem sequitur Tiraquell. *de nobiliate cap.* 31. *n.* 438. Alii deputatos fervitio hospitalium, Ecclesiarum, vel Xenodochiorum, qui ut adscriptitii a cultura agrorum, a fervitio aequi sunt reatere non poterant. Cæl. Rhodigin. *Lect. antiq. lib.* 28. *cap.* 11. Alciat. *diſputat. lib.* 4. *cap.* 9. Anf. Parabolani qui sint, vide Alciat. 4. *diſputatis. cap.* 9. Turneb. *adverſ. lib.* 13. *cap.* 23. Cujac. *ad Novell.* 3. §. 1. 33 Medici tamen constituebantur in municipiis non ab episcopo, sed praefide, fed ab ordine, & posterioribus cujusque civitatis, vid. *l.* 1. *ff. de decretis ab ordine faciendis.* 34 Parabolanos medicos arbitrio antistitis Alexandrini electos hic locus apertissimo indicio est, unde parabolanos non simpliciter medicos, aut medicinam exercentes fuisse suspicio est, fed eos potius, qui certo genere voti & quasi religioso, curandis ægrotis pauperibus destinati publice: quales augusta Lutetia, unde mihi origo, paucis abhinc annis instituto sancto (neque dubium quin aliquando largius) ac certo numero constituit. Alias medici diligenti jus civitatum ipiarum fuit.
35 De Medicis & studio medicinæ in urbe Alexandrina, hoc scitu dignum refert Ammian. 22. *in fin.* ad commendandam, inquit, artis peritiam, medico pro omni experimento sufficit, si Alexandriæ dixerit se eruditum. 36 Cujus? utique Episcopi, de quo superius facta est mentio. Idem ergo antiquitus fuit facerdos & episc. 37 Hæc est constans lectio librorum manu exaratorum; alii tamen reponunt satis confidenter ex Theodoliano Codice; *ita ut bi quingenti.* & paulo ante: *quingentos constitui præcipimus.* porro videantur ad pleniorem hujus legis intellectum *Decius ad cap. decernimus. col.* 4. *extr. de judiciis* & Felinus *ad cap.* 1. *de formeg. Trinit. & fide Cathol.* Mod. 38 17. *h. t.* 39 *l.* 44. *C. Theod. h. t.* Goth. Vide *Novell.* 123. *cap.* 29. *& ibi notat.* Petr. Bugnon. *de leg. abrog. lib.* 4. *fol.* 98. *Anf.* Vult autem hæc constituto, ut clerici, qui nuptias contrahere canonibus vetantur, *ἐπιτάκτου* mulierem domi adscitam, & quasi focariam, & ut eo tempore loquebantur, *fororem* habeant excepta matre, filia, forore & similibus, quæ ob omni suspicione immunes; Episcopos vero nullam etiam earum, nisi episcopatu privari velint. 40 Probabilem in feculo disciplinam agit, cujus fœda atque conditio honesta est. 41 Id est, dehonestari. 42 Quatenus hæc præsumptio similitudinis morum cum iis, quibus fimilia riter utaris, fe extendat, vide apud Tiraquellum *in Legibus Connubialibus* 5. *part.* 1. *gl.* 1. *n.* 25. & *part.* 16. *n.* 15. & 16. quibus conjunge *l. addict. 5. Factius. ff. de addict. edict. & Auth. de Monach.* §. *cogitandum. in fin.* Mod. 43 Ita solebant quondam clerici *συνεισάκτους* mulieres, forores, matres aut filias, appellare, ut propudia fua (ſub his videlicet pietatis nominibus) obtegerent. Id quodHieronymus indicat, *in libro ad Ruſticum monachum de vivendi forma: & in libro de vitando ſuſpecto contubernio: & in ſermone Joh. Chryſoſtomus: & Ancyranum Concilium cap.* 18. Goth. Ex confuetudine & familiaritate ſimilis vite fimitur præſumptio. Vid. Tiraquell. *de leg. Connub. 5. part. gloſſ.* 1. *num.* 29. Cujac. *lib.* 2. *obſerv.* 29. 44 Græci ita diſtinguunt inter presbyteros, diaconos, ſubdiaconos, & epiſcopos. Illis licet *συνεισάκτους* habere: his non aque. *Synopſ. Baſil. tit.* 3. *cap.* 41. 45 §. 1. *tit.* 1. *de presb. & diaconis ne habitent cum mulieribus. cap.* 1. *legum Boiuariorum*: adde *Novell.* 123. *c.* 29. *Nov.* 133. *c.* 3. *Nov.* 137. *c.* 1. *in fin.* quas Ruffin. Aquilejenſis *in cap.* 3. *Nicani Concilii*, *συνεισάκτους* interpretatur. Alii vertunt ſubintroductas, intromiſſas & adſcititias, *can. nullus. c. interdixit, diſt.* 32. Superinductam vertit interpres *Nov.* 123. *c.* 29. quam *ἐπιτάκτου* Græci, 3. *Eclog.* 1. *cap.* 41. adde *cap.* 39. *Aquisgranenſis Concilii*: & *cap.* 4. *Arelatenſi ſecundi.* Euſeb. 7. *hiſt.* 30. ubi Rhenanus ex Chryſoſtomi quodam ſermone, quales ea mulieres fuerint, diligenter interpretatus eſt, vid. Cujac. 2. *obſerv.* 29. ut non male jacaretur in eos illud Martialis, 12. *epigram.* 20. Quare non habeat, Fabulle, queris Uxorem, Themiſon? habet fororem. vid. Cujac. *ad Novell.* 6. *in fin.* Tibullus: Hæc tibi vir quondam, nunc frater, cafta Meocea Mitte. Seneca *in Phædra*, Me vel fororem, Hippolyte, vel famulam voca. Petronius, Recipies nervos tuos, ſi triduo ſine fratre dormieris. Idem: Concilio tibi, o juvenis, fororem. Martialis 2. *epigr.* 4. Fratrem te vocat, & foror vocatur. Idem 10. *epigr.* 66. Quare deſine me vocare fratrem, Ne te Carmenion vocem ſororem. 46 In Niceno quicilio additur *θεία*. & quælibet hujusmodi neceſſitudine conjuncta mulier, ut procul abſit omnis ab ea ſuſpicio, adde *l.* 7. *ff. de uſu, & habit.* 47 Non præſumitur fœminatio, incestus, aut crimen inter conſanguineos, *l.* 34. *infr. ad leg. Jul. de adult.* vid. Alciat. 1. *præſumpt.* 34. *l.* 68. *ff. de rit. nupt.* adde Wurmſ. 1. *practi.* 21. *cap.* 2. 48 Epiſcopus, facerdos aut clericus eam quæ uxor ante Sacerdotium fuit, omni habere potest. 49 Videtur alludere ad *verſ.* 14. 16. *Epiſt.* 1. *ad Corinth. c.* 7. 50 Senſus eſt, Si non permittitur ad tempus alicui mulierem domi habere, multo minus in perpetuum, jus enim illud matrimonio quis adipiſcitur. §. 1. *Inſtit. de patr. pot.*